

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий інститут управління, економіки та
природокористування
Кафедра публічного управління, туризму та
готельно-ресторанної справи**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор інституту

Володимир ГОРНИК



СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка сфери обслуговування

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань - 24 "Сфера обслуговування"

J "Транспорт та послуги"

спеціальність 241 "Готельно-ресторанна справа"

J2 "Готельно-ресторанна справа та кейтеринг"

освітньо-професійна програма " Готельно-ресторанна справа"

РОЗРОБНИК силябусу:

д.е.н, доцент, доцент кафедри публічного управління, туризму та готельно-рестроанної справи



Олексій БЕЗЧАСНИЙ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри публічного управління, туризму та готельно-рестроанної справи

Протокол №1 від 28.08.2025р.

Завідувач кафедри



Ірина ПЕТРОВСЬКА

Гарант освітньо-професійної програми "Готельно-ресторанна справа"

к.е.н, доцент, доцент кафедри публічного управління, туризму та готельно-рестроанної справи



Олена МІТАЛІ

ОК10. Економіка сфери обслуговування

Галузь знань	J Транспорт та послуги
Спеціальність	J2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Готельно-ресторанна справа
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	Обов'язкова
Курс та семестр вивчення	Курс 1, семестр 1
Обсяг	5 кр. ЄКТС / 150 годин
Розподіл за видами занять	Лекції: 26 год., Семінарські: 14 год., Практичні: 10 год., Самостійна робота: 100 год.
Форма семестрового контролю	Залік
ОК, що передують	
Викладач	Безчасний Олексій Увіналійович, д.е.н., доцент, доцент кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи bezchasnyi.oleksii@tnu.edu.ua
Кафедра	Публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи e-mail: kaf_igsr@tnu.edu.ua

Мета дисципліни

Сформувати у здобувачів системне уявлення про закономірності функціонування економіки в умовах ринку, особливості економіки підприємств готельно-ресторанної сфери, а також надати практичні знання та аналітичні інструменти для обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна та програмні результати навчання

Загальні та спеціальні компетентності формуються з відповідно до інтегральної компетентності - здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу, що передбачає застосування теорій та методів системи наук, які формують концепції гостинності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач:

ЗК10 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК01 Розуміння предметної області і специфіки професійної діяльності.

СК02 Здатність організовувати сервісно-виробничий процес з урахуванням вимог і потреб споживачів та забезпечувати його ефективність.

СК09 Здатність здійснювати підбір технологічного устаткування та обладнання, вирішувати питання раціонального використання просторових та матеріальних ресурсів.

СК10 Здатність працювати з технічною, економічною, технологічною та іншою документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом готельного та ресторанного бізнесу .

СК13 Здатність здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

Програмні результати навчання:

РН01 Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення законодавства, національних і міжнародних стандартів, що регламентують діяльність суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу;

РН02 Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії готельної та ресторанної справи, організації обслуговування споживачів та діяльності суб'єктів ринку готельних та ресторанних послуг, а також суміжних наук.

РН05 Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

РН06 Аналізувати, інтерпретувати і моделювати на основі існуючих наукових концепцій сервісні, виробничі та організаційні процеси готельного та ресторанного бізнесу.

РН09 Здійснювати підбір технологічного устаткування та обладнання, вирішувати питання раціонального використання просторових та матеріальних ресурсів.

РН15 Розуміти економічні процеси та здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

РН18 Презентувати власні проекти і розробки, аргументувати свої пропозиції щодо розвитку бізнесу.

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Сфера обслуговування в системі національної економіки

Сфера послуг як складова частина економіки постіндустріального суспільства. Структура сфери послуг: соціальні, особисті, виробничі. Еволюція та сучасні тенденції розвитку сфери обслуговування. Роль готельно-ресторанної сфери у формуванні валового внутрішнього продукту та забезпеченні зайнятості населення. Міжгалузеві зв'язки сфери послуг з промисловістю, сільським господарством, транспортом, фінансами.

Тема 2. Ринковий механізм: попит, пропозиція, рівновага

Сутність і структура ринкового механізму. Закони попиту та пропозиції, нецінові чинники їх зміни. Ринкова рівновага, механізм її досягнення та порушення. Еластичність попиту і пропозиції: види, методи обчислення, значення для прийняття

економічних рішень. Практика застосування ринкового механізму в умовах діяльності підприємств сфери обслуговування.

Тема 3. Економічні ресурси, витрати і вибір

Обмеженість ресурсів як економічна проблема. Види економічних ресурсів: праця, капітал, земля, підприємництво. Альтернативна вартість і принцип порівняльних переваг. Економічна поведінка суб'єктів господарювання в умовах вибору. Поняття ефективного використання ресурсів. Застосування принципу оптимізації в діяльності підприємств сфери послуг.

Тема 4. Економічні функції держави у сфері обслуговування

Необхідність державного втручання в економіку. Інструменти державного регулювання: фіскальна, монетарна, соціальна політика. Податкова система як важіль впливу на підприємства сфери послуг. Програми державної підтримки малого і середнього бізнесу. Регулювання якості, безпеки та доступності послуг. Роль місцевої влади у розвитку готельно-ресторанного сектору.

Тема 5. Витрати та собівартість у підприємствах сфери обслуговування

Витрати підприємства: економічна суть, класифікації за різними ознаками. Особливості формування витрат у готельно-ресторанному бізнесі. Калькуляція собівартості послуг. Постійні і змінні витрати, прямі та непрямі, операційні й капітальні. Методи обліку та контролю витрат. Вплив структури витрат на ціну та прибутковість підприємства.

Тема 6. Доходи, прибуток і фінансові результати

Формування доходів підприємства: види доходів, залежність від обсягу реалізації та цінової політики. Поняття валового, операційного і чистого прибутку. Фактори впливу на прибутковість: ринкові, внутрішні, організаційні. Напрями розподілу і використання прибутку. Роль прибутку як джерела інвестування та фінансової стійкості.

Тема 7. Ресурсне забезпечення і управління витратами

Основні ресурси підприємства: трудові, матеріальні, енергетичні, фінансові. Планування та контроль за їх використанням. Нормування витрат. Взаємозв'язок між ресурсним забезпеченням і результативністю діяльності. Методи управління витратами: лімітування, бюджетування, аудит. Оптимізація витрат в умовах змін ринку та нестабільності попиту.

Тема 8. Ціноутворення в готельно-ресторанному бізнесі

Специфіка цінової політики у сфері послуг. Методи формування цін: витратний, конкурентний, цінність-орієнтований. Ціноутворення з урахуванням сезонності, рівня сервісу, бренду, категорії клієнтів. Державне і договірне регулювання цін. Роль ціни в позиціонуванні закладу на ринку. Психологічне ціноутворення та знижки як маркетингові інструменти.

Тема 9. Фінансове планування та інвестиції на підприємстві

Цілі, завдання і зміст фінансового планування. Види фінансових планів: коротко- і довгострокові, оперативні й стратегічні. Джерела фінансування: власні, залучені, бюджетні. Принципи управління інвестиційною діяльністю. Інвестиційні проекти: етапи реалізації, оцінка доцільності, ризику. Методи оцінювання інвестиційної ефективності: NPV, IRR, термін окупності.

Тема 10. Завдання та методи економічного аналізу

Роль економічного аналізу в обґрунтуванні управлінських рішень. Основні функції, завдання та етапи аналізу. Методичні прийоми: порівняння, групування, факторний і графічний аналіз. Види економічного аналізу: оперативний, ретроспективний, перспективний. Інформаційне забезпечення аналізу та вимоги до його достовірності.

Тема 11. Аналіз витрат і собівартості послуг

Структура та динаміка витрат у підприємствах сфери послуг. Визначення прямих і непрямих витрат, їх вплив на собівартість. Аналіз відхилень фактичних витрат від запланованих. Виявлення резервів зниження собівартості. Показники рентабельності на основі собівартості. Впровадження сучасних методів обліку: ABC-аналіз, бенчмаркінг.

Тема 12. Аналіз доходів, прибутковості і майнового стану підприємства

Оцінка доходів за видами діяльності. Аналіз зміни прибутку, визначення факторів його зростання або зниження. Визначення показників рентабельності: продажів, активів, власного капіталу. Оцінка майнового стану підприємства за балансом. Аналіз динаміки та структури активів і пасивів. Зв'язок між доходами, прибутком і фінансовою стійкістю.

Тема 13. Комплексна оцінка ефективності діяльності підприємств сфери послуг

Сутність економічної ефективності. Система показників ефективності: витрати, дохід, прибуток, продуктивність праці, фондвіддача. Визначення інтегрального показника ефективності. Методика комплексного аналізу результатів діяльності підприємства. Зв'язок між ефективністю та конкурентоспроможністю. Використання результатів оцінки для прийняття управлінських рішень.

Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин				
	Всього	у тому числі			
		лекції	семінарські	практичні	самостійна робота
Тема 1	6	2			4
Тема 2	12	2		2	8
Тема 3	12	2	2		8
Тема 4	12	2	2		8
Тема 5	12	2	2		8
Тема 6	12	2		2	8
Тема 7	12	2	2		8
Тема 8	12	2		2	8
Тема 9	12	2	2		8
Тема 10	12	2	2		8
Тема 11	12	2		2	8
Тема 12	12	2		2	8
Тема 13	12	2	2		8
Усього годин	150	26	14	10	100

Політика курсу

Політика відвідування. Здобувач має відвідувати лекційні та практичні/семінарські/лабораторні заняття згідно розкладу, виконувати передбачені види робіт та проходити поточний та семестровий контроль. Роботи, не виконані через відсутність здобувача на заняттях (окрім робіт, що передбачають колективне виконання, представлення чи обговорення або особливі умови виконання) можуть бути здані через електронну платформу не пізніше, ніж за 10 календарних днів до дати семестрового контролю.

Політика оцінювання. Оцінювання роботи здобувача здійснюється окремо за кожну виконану роботу, згідно встановлених критеріїв, в межах максимальної оцінки за цю роботу. Максимальна оцінка та критерії оцінювання за кожен вид роботи доводяться до відома здобувача на початку курсу.

Оцінювання презентацій, доповідей, опитувань, активності в аудиторії тощо здійснюється після їх представлення або наприкінці аудиторного заняття. Оцінювання своєчасно зданих письмових робіт та тестових контролів здійснюється протягом тижня після їх надання. Результати оцінювання оголошуються в аудиторії або через електронну платформу. Здобувач має право отримати від викладача пояснення щодо отриманих ним оцінок та висловити незгоду: для оцінок оголошених в аудиторії – безпосередньо після завершення заняття; при оголошенні через електронну платформу – протягом доби після отримання оцінки. При виникненні протиріч та неоднозначності в оцінюванні – вони вирішуються на користь здобувача. Здобувач має право опротестувати отриману оцінку у встановленому порядку відповідно до Положення про організацію освітнього процесу.

Здобувач допускається до проходження семестрового контролю за умови, що сума балів, набраних за час проходження курсу та максимальної кількості балів за семестровий контроль, є не меншою за 60. Перескладання семестрового контролю у встановленому порядку можливе тільки у випадку, якщо здобувач отримав незадовільну оцінку.

Політика щодо термінів виконання та перескладання. Виконання робіт має здійснюватися у встановлені та оголошені викладачем строки. Письмові роботи та тестові завдання, не виконані здобувачем своєчасно або через відсутність здобувача на заняттях можуть бути здані через електронну платформу не пізніше, ніж за 10 календарних днів до дати семестрового контролю. При оцінюванні робіт, що здаються з порушенням терміну, або через відсутність на заняттях без поважних причин, а також робіт, повернутих на доопрацювання / переробку через суттєве порушення формальних вимог або вимог академічної доброчесності, може застосовуватися понижуючий коефіцієнт 0,8.

З дозволу викладача, здобувач має право один раз повторно виконати завдання з метою підвищення оцінки. Якщо отримана при перескладанні оцінка є нижчою за попередню, то результат визначається як середнє двох оцінок.

Перескладання доповідей, презентацій, усного опитування, інших видів роботи, що передбачають колективне виконання та/або безпосереднє спілкування не передбачене.

Політика академічної доброчесності. При виконанні завдань здобувачі мають дотримуватися вимог академічної доброчесності. Окремі порушення у вигляді некоректного запозичення та посилання на джерела, а також низька унікальність роботи і зловживання засобами генеративного штучного інтелекту, є підставою для зниження оцінки. Для робіт, які містять ознаки фабрикації, фальсифікації та несамостійного виконання, подальше оцінювання здійснюється після отримання пояснень від здобувача.

Роботи, щодо яких встановлено порушення академічної доброчесності у вигляді академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації, роботи компілятивного характеру, роботи, повністю або в значній мірі створені штучним інтелектом, а також роботи, в яких виявлено використання інструментів штучного підвищення унікальності та маскуваннн плагіату, не розглядаються і не оцінюються.

Використання засобів генеративного штучного інтелекту допускається лише у якості допоміжного інструменту, або з позначенням контенту створеного ШІ, якщо викладачем не встановлені додаткові дозволи, рекомендації чи обмеження. Зловживання засобами штучного інтелекту, зокрема для генерації відповідей та есеїв розглядається як несамостійне виконання і є підставою для відхилення роботи.

Під час проходження поточного та семестрового контролю здобувач має право користуватися тільки дозволеними викладачем засобами та ресурсами. Отримання будь-якої інформації від сторонніх осіб під час проходження контролю, а також використання заборонених засобів та джерел є підставою для відсторонення здобувача від проходження контролю без оцінювання його результатів.

Політика гнучкої траєкторії навчання та інклюзії. Здобувач має право на реалізацію гнучкої траєкторії навчання в межах курсу. Виконання окремих видів робіт, за погодженням з викладачем, може бути замінено на індивідуальний проект (або його частину), виконання науково-дослідної роботи, участь у заходах неформальної освіти тощо, тематика яких знаходиться в межах курсу. У виняткових випадках, зокрема для здобувачів з особливими потребами, або через вплив обставин непереборної сили, замість аудиторних видів роботи може виконуватися та оцінюватися додаткове індивідуальне завдання. Заміна поточного та семестрового контролю на інші види робіт при реалізації гнучкої траєкторії навчання в межах курсу не передбачена.

Політика неформальної освіти та визнання результатів навчання.

Результати навчання, отримані здобувачем в процесі неформальної/інформальної освіти, зокрема онлайн курсів, можуть бути зараховані у відповідному навчальному курсі. Результати, які відповідають окремій темі навчальної дисципліни зараховуються в кількості балів, що не перевищує загальну суму балів по всіх видах робіт за цією темою. Результати, які розширюють та доповнюють зміст навчальної дисципліни можуть бути зараховані як самостійна робота. Якщо зміст неформального навчання частково співпадає з програмою дисципліни, то зараховується його частка, відповідно до змісту та обсягів.

Для зарахування результатів, здобувач має попередити викладача про неформальне навчання (курси рекомендовані в силабусі чи на сайті кафедри – без попередження), а по його завершенню - надати викладачу документ, що підтверджує результати неформальної освіти (оригінал та копію) не пізніше, ніж за 10 днів до дати семестрового контролю. Для зарахування результатів неформальної освіти в повному обсязі навчальної дисципліни здобувач має звернутися до деканату до початку семестру, в якому викладається відповідна дисципліна.

Результати навчання здобуті в інший період, в іншому ЗВО або під час академічної мобільності зараховуються відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Університеті та Положення про академічну мобільність.

Оцінювання результатів навчання

Метою визначення загальних критеріїв оцінювання є уніфікація підходів до оцінювання досягнень студентів в межах освітньої програми. Для оцінювання окремих видів робіт застосовуються визначені критерії

Оцінювання окремих видів робіт

Усне та письмове опитування	Оцінка
Відповідь повна, змістовна та аргументована	100
Відповідь переважно розкриває зміст питання, достатньо аргументована	80
Відповідь достатньо повна і не містить суттєвих помилок	60
Відповідь неповна, наявні суттєві помилки	40
Відповідь фрагментарна, аргументація відсутня, наявні критичні помилки	20
Відповідь не відповідає запитанню або відсутня	0
Активність під час семінарських занять	Оцінка
Дуже висока активність	100
Висока активність	80
Помірна активність	60
Низька активність	40
Пасивна участь	20
Відсутність або відмова від участі	0
Робота на практичних заняттях	
Виконання всіх передбачених завдань без суттєвих помилок	100
Виконання більшої частини завдань без суттєвих помилок	80

Виконання частини завдань або наявність суттєвих помилок	60
Виконання окремих завдань, наявність критичних помилок	40
Пасивна участь, спостереження за виконанням завдань	20
Відсутність або відмова від участі	0
Доповіді, зокрема з презентаціями	Оцінка
Доповідь повна, змістовна та аргументована	80
Доповідь достатньо повна і не містить суттєвих помилок	60
Доповідь неповна, наявні суттєві помилки	40
Доповідь фрагментарна, наявні критичні помилки	20
Доповідь або презентація не відповідає завданню, вимогам академічної доброчесності або відсутня	0
<i>Відповідь на додаткові запитання викладача та інших здобувачів</i>	Коефіцієнт
Відповідь на всі запитання	1,1
Відповідь на більшість запитань	1
Відповідь на окремі запитання	0,8
Не відповів на запитання	0,6
<i>Якість доповіді</i>	
Викладення	1,1
Викладення з частковим читанням	1
Читання	0,9
<i>Якість презентації, яка є частиною доповіді</i>	
Презентація відповідає завданню, оптимальна за обсягом, доповнює та розширює зміст доповіді (або презентація не передбачена у завданні)	1,1
Презентація в цілому відповідає доповіді та доповнює її	1
Презентація дублює доповідь, частково відповідає доповіді, недостатня за обсягом	0,8
Презентація відсутня або не відповідає доповіді	0,6
<i>Дотримання регламенту</i>	
Доповідь в межах регламенту	1
Доповідь суттєво перевищує регламент	0,8
Максимальна оцінка (округлюється до цілого)	1
Письмові роботи / есеї / реферати / презентації тощо	Оцінка
Завдання виконано в повному обсязі без помилок	100
Завдання виконано в достатньому обсязі і не містить суттєвих помилок	80
Завдання виконано частково або наявні суттєві помилки	60
	40
Виконано окремі складові завдання або наявні критичні помилки	20
Зміст роботи не відповідає завданню, вимогам академічної доброчесності або робота не виконана	0
<i>Оформлення роботи</i>	Коефіцієнт
Повністю відповідає вимогам	1
Містить окремі порушення вимог	0,9
Містить суттєві відхилення від вимог	0,7
Не відповідає вимогам	0
<i>Обсяг роботи</i>	
В рекомендованих межах	1
Незначно відхиляється від рекомендацій	0,9
Значно відхиляється від рекомендацій	0,7
<i>Запозичення, джерела та посилання</i>	
В роботі використана достатня кількість авторитетних актуальних джерел на які є посилання	1
В роботі використана недостатня кількість джерел на які є посилання	0,9

Деякі посилання оформленні з помилками, наявні неактуальні/недостовірні джерела	0,8
Унікальність роботи низька, посилання оформлені з помилками	0,5
Посилання на використані джерела відсутні, використовуються неактуальні/недостовірні джерела	0
<i>Унікальність роботи</i>	
Відповідає вимогам	1
Не відповідає вимогам	0,7
Неприпустимо низька	0

Якщо робота передбачає застосування коефіцієнтів то отримана оцінка множиться на всі відповідні коефіцієнти. Для завдань у формі тестів оцінка дорівнює сумі балів за правильні відповіді за результатами проходження тестування, нормовані до 100. Для розрахункових завдань, або комплексних завдань що складаються з декількох складових, які можуть оцінюватися незалежно загальна оцінка визначається як середньозважена з урахуванням ваги окремих частин комплексного завдання.

Для інших видів робіт, а також якщо характер і зміст роботи не дозволяє застосувати загальні критерії, критерії оцінювання обов'язково наводяться у завданні до виконання даної роботи.

Отриманий результат множиться на максимальну кількість балів за дану роботу та ділиться на 100.

Приклади застосування критеріїв оцінювання та граничних оцінок:

1. Під час семінарського заняття здобувач проявив помірну активність (ставив окремі питання, приймав участь в обговоренні). Згідно критеріїв отримана оцінка-60. Згідно розподілу балів ця робота оцінюється у 2 бали. Результат становить $2 * 60 / 100 = 2$ бали.

2. Письмове опитування містило 2 питання, вага кожного 50% (0,5). На перше запитання відповідь достатньо аргументована-80, на друге містить суттєві помилки-40. Згідно розподілу письмове опитування оцінюється у 3 бали. Результат становить: $3 * (0,5*80/100) + (0,5*40/100) = 1,8 = 2$ бали.

3. Здобувач виступив з достатньо повною доповіддю – 60, відповів на більшість запитань $k_1=1$, вільно викладав зміст доповіді $k_2=1,1$. Згідно розподілу доповідь оцінюється в 6 балів. Результат становить: $6 * (60*1*1,1)/100 = 3,96 = 4$ бали.

4. Здобувач виконав тест, який містив 20 запитань однакового рівня складності і набрав 16 балів з 20 можливих. Тест оцінюється у 5 балів. Результат становить: $5*16/20 = 4$ бали.

Підсумкова оцінка розраховується як сума оцінок за всі виконані роботи по всіх видах. Загальна оцінка визначається за 100-бальною шкалою. Отримана оцінка за 100-бальною шкалою трансформується у 4-рівневу національну шкалу та шкалу ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
			Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	зараховано	A	відмінний рівень знань та умінь
80-89	добре		B	високий рівень знань та умінь
75-79			C	добрий рівень знань та умінь
66-74			D	посередній рівень знань та умінь
60-65	задовільно		E	мінімально достатній рівень знань та умінь
30-59	незадовільно	не зараховано	FX	недостатній рівень, необхідне перескладання
0-29			F	недостатній рівень, необхідне повторне вивчення курсу

Розподіл балів по темам та видам робіт

	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Тестовий контроль
Тема 1			5	10
Тема 2		4		
Тема 3	3			
Тема 4	3		4	10
Тема 5	3			
Тема 6		4		
Тема 7	3		5	10
Тема 8		4		
Тема 9	3			
Тема 10	3		5	10
Тема 11		4		
Тема 12		4		
Тема 13	3			
Всього	21	20	19	40

Основна література

1. Александрова С. А. Економіка готельно-ресторанного господарства : навч. посібник / С. А. Александрова, Л. В. Оболенцева, В. Ю. Світлична ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 142 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi80/0060526.pdf>
2. Агафонова Л. Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання : навч. посіб. / К. : Знання України, 2010. 358 с.
3. Городня Т. А. Економіка туризму: теорія і практика : навч. посіб. К.: Кондор, 2012. – 436 с.
4. Кузнецова Н. М. Основи економіки підприємств сфери обслуговування : навч. посіб. К. : Інститут туризму, 2016. 173 с.

5. Мальська М. П. Готельний, ресторанний та туристичний бізнес: теорія та практика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2018. 472 с.
6. Петруня Ю. Є., Задоя А. О. Економіка: базовий курс : навчальний посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2023. 200 с.
http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4985/1/Економіка_БК_07_23.02.2023.pdf

Додаткова література та джерела

1. Економіка і фінанси готельних та ресторанних підприємств: курс лекцій. Укл. Т.Г. Олійник. Миколаївський національний аграрний університет, 2023. 128 с.
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16672/1/ekonom-i-finansi-gotel-ta-restor-pidpr-241-lekciyi-bakalavr.pdf>
2. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2011. 344 с.
3. Економіка підприємства [Текст] : підручник / за заг. ред. Л.Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. [https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-12/Економіка_електронний_підручник_\(1\).pdf](https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-12/Економіка_електронний_підручник_(1).pdf)